

VALSTYBĖS GARANTUOJAMOS TEISINĖS PAGALBOS TARNYBA

Biudžetinė įstaiga, Mindaugo g. 12, 03225 Vilnius

Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 125817744

tel. +370 690 02 233, el. p. teisinepagalba@vgtpt.lt, <https://vgtpt.lrv.lt/>

Pirminę teisinę pagalbą teikiantiems asmenims
pagal pridedamą adresatų sąrašą

2026-10-14 Nr. (1.7 Mr) VS-

DĖL REKOMENDACIJŲ TEIKIANT PIRMINĘ TEISINĘ PAGALBĄ MEDIACIJOS KLAUSIMAIS

Pagal Lietuvos Respublikos valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymo (toliau – VGTPĮ) 9 straipsnio 3 dalies 1 punktą Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnyba (toliau – Tarnyba) koordinuoja pirminės teisinės pagalbos teikimą ir teikia savivaldybių administracijoms metodinę pagalbą įgyvendinant joms priskirtas funkcijas pirminės teisinės pagalbos srityje. VGTPĮ 15 straipsnio 6 ir 8 dalyse nustatyta, kad pirminę teisinę pagalbą teikiantys asmenys turi padėti pareiškėjams ieškoti galimybių ginčus išspręsti taikiai, išaiškinti mediacijos galimybes, o pareiškėjui pageidaujant ginčą spręsti mediacijos būdu – padėti surašyti arba surašyti prašymą dėl mediacijos vykdymo.

Tarnyba, įvertinusi 2025–2026 m. pirminę teisinę pagalbą teikiančių specialistų gyventojams užpildytus prašymus dėl mediatoriaus skyrimo, nustatė, kad pildant prašymus daugiausia netikslumų kyla dėl privalomosios mediacijos taikymo, ginčo dalyko ir jo apimties nustatymo, anksčiau vykusios mediacijos ar teismo proceso reikšmės vertinimo, taip pat dėl nepakankamų kitos ginčo šalies kontaktinių duomenų ir tolesnių veiksmų, kai mediacijos inicijuoti nėra galimybės.

Siekdama, kad pirminę teisinę pagalbą teikiantys specialistai prašymus pildytų tiksliau ir išsamiau, o teikiant prašymą Tarnybai būtų pateikta visa reikalinga informacija ir pridėti reikalingi dokumentai, Tarnyba parengė rekomendacijas, kuriose aptariami pagrindiniai praktiniai veiksmai, padedantys įvertinti, ar taikytina privalomoji ar valstybės užtikrinama neteisminė mediacija, tinkamai apibrėžti ginčo dalyką ir surinkti reikalingus duomenis.

Prašome pirminę teisinę pagalbą teikiančių specialistų, konsultuojant asmenis dėl privalomosios ir valstybės užtikrinamos neteisminės mediacijos bei rengiant atitinkamus prašymus Tarnybai, vadovautis pridedamomis rekomendacijomis. Tinkamai parengti prašymai leidžia išvengti papildomų užklausų ginčo šalims dėl trūkstamos informacijos ar dokumentų, todėl mediatorius gali būti paskirtas greičiau.

PRIDEDAMA. Rekomendacijos teikiant pirminę teisinę pagalbą mediacijos klausimais, 19 lapų.

Direktorė

Milena Gečis

Turinys

1. PRIVALOMOSIOS IR VALSTYBĖS UŽTIKRINAMOS NETEISMINĖS MEDIACIJOS TAIKYMO RIBOS	3
1.1. Privalomosios mediacijos taikymas	3
1.2. Valstybės užtikrinamos neteisminės mediacijos taikymas.....	4
1.3. Atvejai, kai mediacija netaikoma arba tikslinga kita teisinė procedūra	5
2. PRAŠYMO DĖL MEDIACIJOS PILDYMAS: BŪTINI DUOMENYS IR DOKUMENTAI	6
2.1. Ginčo dalyko ir pareiškėjo reikalavimo nurodymas	6
2.2. Ginčo šalių ir kontaktinių duomenų pateikimas	7
2.3. Prie prašymo pridedami dokumentai, ankstesni teismo sprendimai ir susitarimai.....	8
2.4. Prašymai dėl anksčiau nustatytų sąlygų pakeitimo	8
2.5. Konkretaus mediatoriaus pasirinkimas	9
3. 2025-2026 M. PRAKTIKOJE NUSTATYTI PRAŠYMŲ IR PRIDĖTŲ DOKUMENTŲ NEATITIKIMAI	10
3.1. Prašymas pateiktas vieno asmens vardu, tačiau pridėti kito asmens dokumentai.....	10
3.2. Neaiškus atstovavimo pagrindas	10
3.3. Prašyme nurodytas ginčo dalykas neatitinka pridėtų dokumentų	11
3.4. Pridedami dokumentai nėra susiję su prašyme nurodytu ginču.....	11
4. NEŽINOMAS KITOS GINČO ŠALIES ADRESAS IR ALTERNATYVŲS VEIKSMAI	12
4.1. Kitos ginčo šalies duomenų paieška	12
4.2. Išlaikymo klausimai su užsienio elementu	13
4.3. Kreipimasis dėl tarpvalstybinio išlaikymo klausimų	13
4.4. Fizinio asmens pripažinimas nežinia kur esančiu ir kitos alternatyvos	15
5. VALSTYBĖS FINANSUOJAMOS PRIVALOMOSIOS MEDIACIJOS TRUKMĖ.....	15
6. MEDIATORIAUS PASIRINKIMO IR KEITIMO SĄLYGOS BEI PROCEDŪRA	16
7. PRIVALOMOSIOS MEDIACIJOS PABAIGA IR DOKUMENTAVIMAS	17
7.1. Šalies teisė pasitraukti ir mediacijos pabaiga	17
7.2. Mediatoriaus pažymos įvertinimas ir tolesni pirminės teisinės pagalbos specialisto veiksmai	18

1. PRIVALOMOSIOS IR VALSTYBĖS UŽTIKRINAMOS NETEISMINĖS MEDIACIJOS TAIKYMO RIBOS

1.1. Privalomosios mediacijos taikymas

Privalomoji mediacija taikoma šeimos civiliniams ginčams, kurie nagrinėjami ginčo teisena Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – CPK) nustatyta tvarka (Lietuvos Respublikos mediacijos įstatymo (toliau – MĮ) 20 straipsnio 1 dalies 1 punktą). Tokie ginčai paprastai kyla iš Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) trečiojoje knygoje „Šeimos teisė“ reglamentuojamų šeimos teisinių santykių, pavyzdžiui, dėl santuokos nutraukimo pasekmių, vaikų gyvenamosios vietos, bendravimo su vaikais ar išlaikymo. Vertinant, ar konkrečiam reikalavimui taikytina privalomoji mediacija, pirmiausia turi būti nustatyta, ar tarp asmenų yra kilęs šeimos civilinis ginčas, ar jis būtų nagrinėjamas ginčo teisena ir ar ginčo pobūdis leidžia šalims taikiai susitarti dėl ginčijamų teisių ir pareigų. Kai įstatymai tai leidžia, šalių pasiektas susitarimas gali būti įformintas taikos sutartimi.

Ta pačia MĮ nuostata nustatyta išimtis: privalomosios mediacijos reikalavimas netaikomas, kai į teismą kreipiasi smurtą artimoje aplinkoje patyręs asmuo, o kita ginčo šalis yra galimas smurtautojas, jeigu galimam smurtautojui skirtas apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje orderis, dėl smurto artimoje aplinkoje pradėtas ikiteisminis tyrimas, teisme nagrinėjama byla ar priimtas apkaltinamasis nuosprendis arba pateikta pažyma apie specializuotos kompleksinės pagalbos teikimą. Tokiu atveju smurtą patyręs asmuo savo nuožiūra vis tiek gali kreiptis dėl privalomosios mediacijos (MĮ 20 straipsnio 2 dalis).

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2020 m. lapkričio 18 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. e3K-3-305-378/2020, sprenddamas ieškinio priėmimo klausimą, išaiškino, kad ginčas dėl tėvų sudaryto susitarimo dėl nepilnamečių vaikų išlaikymo vykdymo, įskaitant pareigą pateikti ataskaitas apie vaiko išlaikymui skirtų lėšų panaudojimą, yra šeimos ginčas, todėl jam taikoma privalomoji mediacija. Jeigu konkretus klausimas nėra sprendžiamas ginčo teisena, privalomosios mediacijos inicijuoti nereikia.

Praktikoje dažnai kyla klausimų dėl privalomosios mediacijos taikymo nesusituokusiems asmenims. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2022 m. birželio 9 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. e3K-3-159-916/2022 išaiškino, kad nesusituokusių asmenų turiniai ginčai gali būti sprendžiami taikant jungtinę veiklą (partnerystę) reglamentuojančias teisės normas ir nelaikytini ginčais, kylančiais iš šeimos teisinių santykių. Todėl būtina tiksliai nustatyti ginčo dalyką:

- Turiniai ginčai. Nesusituokusių asmenų ginčai dėl bendrai įgyto turto, investuotų lėšų, kredito ar kitų tarpusavio turtinių įsipareigojimų savaime nelaikomi šeimos ginčais, todėl jiems privalomoji mediacija netaikoma. Tokiais atvejais ginčas gali būti sprendžiamas teisme, o esant įstatyme nustatytoms sąlygoms ir abiejų šalių sutikimui – valstybės užtikrinamos neteisminės mediacijos būdu.
- Ginčai dėl vaikų interesų. Jeigu tarp nesusituokusių tėvų kyla ginčas dėl jų bendro nepilnamečio vaiko, pavyzdžiui, dėl išlaikymo priteisimo ar pakeitimo, išlaikymo teikimo būdo nustatymo ar pakeitimo, vaiko gyvenamosios vietos nustatymo ar pakeitimo arba bendravimo su vaiku tvarkos nustatymo ar pakeitimo, toks ginčas laikytinas šeimos ginču, susijusiu su nepilnamečio vaiko interesais, kuris nagrinėjamas ginčo teisena, todėl prieš kreipiantis į teismą taikoma privalomoji mediacija.

Praktikoje taip pat svarbu atskirti naują ginčą nuo anksčiau jau išspręsto klausimo vykdymo. Jeigu asmuo siekia pakeisti teismo sprendimu ar šalių susitarimu nustatytą vaiko išlaikymo dydį, gyvenamąją vietą, bendravimo tvarką ar kitą sąlygą, tai gali būti naujas šeimos ginčas, kuriam taikoma

privalomoji mediacija. Tokiu atveju prašyme rekomenduojama nurodyti ne tik tai, kokią sąlygą siekiama pakeisti, bet ir aplinkybes, kurios nuo ankstesnio sprendimo ar susitarimo iš esmės pasikeitė. Pavyzdžiui, prašant padidinti vaikui nustatytą išlaikymą, tikslinga nurodyti, kada ir kokio dydžio išlaikymas buvo nustatytas, kokie vaiko poreikiai ar kitos reikšmingos aplinkybės nuo to laiko pasikeitė ir kokio dydžio išlaikymo šiuo metu siekiama.

Kai privalomąją mediaciją inicijuoja viena ginčo šalis, jos prašyme turi būti nurodyti kitos ginčo šalies vardas, pavardė, gyvenamosios vietos ar kitos dokumentų įteikimo vietos adresas ir ginčo dalykas (MĮ 21 straipsnio 3 dalis). Rekomenduojama nurodyti ir kitos ginčo šalies naudojamą elektroninio pašto adresą bei telefono numerį (plačiau – šių rekomendacijų 2.2 papunktyje).

Sąlygos, kurioms esant gali būti paskirtas pareiškėjo pageidaujamas mediatorius, aptiriamos šių rekomendacijų 2.5 papunktyje.

Kai privalomajai mediacijai mediatorių parenka ir skiria Tarnyba, valstybės biudžeto lėšomis apmokama iki 8 mediatoriaus darbo valandų, įskaitant teisės aktuose numatytus pasirengimo, kitos ginčo šalies informavimo ir mediacijos rezultatų įforminimo veiksmus. Pasibaigus valstybės lėšomis apmokamam laikui, šalys, susitarusios su mediatoriumi, gali mediaciją tęsti savo lėšomis; valstybės finansuojamo laiko pratęsimas nenumatytas (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. balandžio 13 d. nutarimu Nr. 364 patvirtintų taisyklių 51, 53 ir 54 punktai).

Privalomosios mediacijos metu pasiekus susitarimą, šalys gali jį įforminti taikos sutartimi, tačiau mediatorius neturi bendros pareigos parengti taikos sutarties projektą. Dėl sutarties rengimo šalys gali kreiptis į pirminę teisinę pagalbą teikiančius specialistus ar savo teisinius atstovus. Vien tai, kad susitarimas pasiektas ikiteisminės mediacijos metu, savaime nesukuria mediatoriui pareigos parengti taikos sutartį.

1.2. Valstybės užtikrinamos neteisminės mediacijos taikymas

Valstybės užtikrinama neteisminė mediacija taikoma civiliniams ginčams, kuriuos pagal įstatymus galima išspręsti taikos sutartimi ir kurie dar nenagrinėjami teisme. Ji gali būti taikoma, pavyzdžiui, sprendžiant bendraturčių ginčus dėl turto naudojimo, ginčus dėl skolos ar daikto grąžinimo, žalos atlyginimo, žemės sklypų ribų ir kitus civilinius ginčus.

Valstybės užtikrinama neteisminė mediacija skiriasi nuo privalomosios mediacijos tuo, kad jai pradėti būtinas abiejų ginčo šalių sutikimas spręsti ginčą mediacijos būdu. Valstybės lėšomis tokia mediacija vykdoma, jeigu bent viena ginčo šalis turi teisę gauti antrinę teisinę pagalbą (VGTPĮ 11 straipsnio 3 dalis). Asmuo Tarnybai turi pateikti nustatytos formos prašymą vykdyti mediaciją, kitos ginčo šalies rašytinį sutikimą spręsti ginčą mediacijos būdu ir dokumentus, patvirtinančius pareiškėjo teisę gauti antrinę valstybės garantuojamą teisinę pagalbą. Taip pat rekomenduojama pateikti turimus su ginču susijusius dokumentus.

Pirminę teisinę pagalbą teikiantis specialistas, padėdamas asmeniui pateikti prašymą dėl valstybės užtikrinamos neteisminės mediacijos, turėtų įvertinti:

- ar tarp šalių yra kilęs civilinis ginčas, kurį galima užbaigti taikos sutartimi;
- ar ginčas dar nėra nagrinėjamas teisme;
- ar kita ginčo šalis sutinka ginčą spręsti mediacijos būdu ir pateiktas jos rašytinis sutikimas;
- ar pateikti dokumentai, patvirtinantys pareiškėjo teisę gauti antrinę valstybės garantuojamą teisinę pagalbą;
- ar pateikti turimi dokumentai, leidžiantys nustatyti ginčo esmę ir pareiškėjo siekiamą rezultatą.

Jeigu ginčo šalys pageidauja konkretaus mediatoriaus, prašyme gali būti nurodyta ginčo šalių suderinta mediatoriaus kandidatūra. Valstybės užtikrinamą neteisminę mediaciją valstybės lėšomis gali vykdyti mediatoriai, įrašyti į Lietuvos Respublikos mediatorių sąrašą ir turintys teisę teikti šias valstybės finansuojamas mediacijos paslaugas.

Valstybės užtikrinamos neteisminės mediacijos atveju už mediatoriaus darbą mokama už 6 valandas, įskaitant pasirengimą mediacijai ir jos rezultatų įforminimą. Pasirengimui ir rezultatams įforminti gali būti skiriama ne daugiau kaip po vieną valandą. Teisės aktuose numatytais atvejais pratęsus mediaciją ir Tarnybai išnagrinėjus mediatoriaus prašymą dėl papildomo užmokesčio, papildomai gali būti apmokama už ne daugiau kaip 4 mediatoriaus darbo valandas (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. balandžio 13 d. nutarimu Nr. 364 patvirtintų taisyklių 42–44 punktai).

Valstybės užtikrinamos neteisminės mediacijos metu, šalims pasiekus susitarimą ir paprašius parengti taikos sutartį, jos rengimas paprastai priskiriamas mediatoriaus funkcijoms. Tačiau konkreti situacija vertinama individualiai: kai šalys turi teisinius atstovus arba ginčas sudėtingas, mediatorius neprivalėtų rengti sutarties projekto. Ši nuostata netapatintina su privalomąja mediacija, kurioje nėra bendros mediatoriaus pareigos parengti taikos sutartį.

PRAKTINIS PAVYZDYS. Jeigu nesusituokę asmenys ginčijasi dėl kartu įgyto nekilnojamojo turto ar į jį investuotų lėšų, privalomoji mediacija tokiam ginčui netaikoma. Tačiau jeigu ginčas dar nėra nagrinėjamas teisme, kita ginčo šalis sutinka jį spręsti mediacijos būdu ir pareiškėjas turi teisę gauti valstybės finansuojamas mediacijos paslaugas, toks ginčas gali būti sprendžiamas valstybės užtikrinamos neteisminės mediacijos būdu.

1.3. Atvejai, kai mediacija netaikoma arba tikslinga kita teisinė procedūra

Pirminę teisinę pagalbą teikiantis specialistas turėtų įvertinti ne tik tai, kokia mediacijos rūšis galėtų būti taikoma, bet ir tai, ar konkrečiu atveju mediacija apskritai yra tinkama procedūra.

Privalomoji mediacija netaikoma, kai nėra šeimos ginčo, kuris būtų nagrinėjamas ginčo teise. Pavyzdžiui, jeigu tarp sutuoktinių nėra ginčo ir jie yra susitarę dėl santuokos nutraukimo bei visų su tuo susijusių teisinių pasekmių, privalomosios mediacijos inicijuoti nereikia, nes santuokos nutraukimo bendru sutikimu byla nagrinėjama ypatingosios teisenos tvarka. Tokiu atveju pirminę teisinę pagalbą teikiantis specialistas turėtų padėti šalims tinkamai įforminti jų susitarimą ir parengti teismui pateikiamus dokumentus.

Privalomosios mediacijos taip pat nereikia inicijuoti vien tam, kad būtų vykdomas jau priimtas teismo sprendimas. Jeigu, pavyzdžiui, vaikui išlaikymas jau priteistas ir ginčas kyla ne dėl jo dydžio, bet dėl to, kad skolininkas nevykdo teismo sprendimo ir išlaikymo nemoka, turi būti sprendžiamas teismo sprendimo vykdymo klausimas. Kai skolininkas yra Lietuvoje, pareiškėjui turi būti paaiškinta galimybė kreiptis į antstolį dėl priverstinio teismo sprendimo vykdymo. Kai skolininkas gyvena užsienyje, gali būti taikomos tarpvalstybinio išlaikymo išieškojimo procedūros (žr. šių rekomendacijų 4.2 ir 4.3 papunkčius).

Kitaip vertintina situacija, kai pareiškėjas siekia ne įvykdyti ankstesnį sprendimą, bet pakeisti juo nustatytas sąlygas. Jeigu po ankstesnio teismo sprendimo ar susitarimo iš esmės pasikeitė aplinkybės ir dėl to prašoma pakeisti vaiko išlaikymo dydį, gyvenamąją vietą, bendravimo tvarką ar kitą sąlygą, gali būti kilęs naujas šeimos ginčas, kuriam taikoma privalomoji mediacija. Po santuokos nutraukimo kilęs ginčas dėl jau nustatytų sąlygų pakeitimo taip pat laikytinas nauju šeimos ginču.

Jeigu asmens buvimo vieta nežinoma ir dėl objektyvių priežasčių nėra galimybės jo informuoti apie mediacijos procesą, pirminę teisinę pagalbą teikiantis specialistas turėtų įvertinti kitas teises priemones. Atsižvelgiant į konkrečias aplinkybes, gali būti aktualus asmens gyvenamosios vietos duomenų nustatymas, tarpvalstybinio išlaikymo procedūros arba kreipimasis į teismą dėl asmens pripažinimo nežinia kur esančiu. Šios situacijos išsamiau aptariamoms šių rekomendacijų 4 skyriuje.

Valstybės užtikrinama neteisminė mediacija negali būti taikoma, jeigu ginčas jau nagrinėjamas teisme, dėl konkretaus ginčo pagal įstatymus negali būti sudaryta taikos sutartis, nėra kitos ginčo šalies sutikimo dalyvauti mediacijoje arba nė viena ginčo šalis neturi teisės gauti antrinės teisinės pagalbos.

Prieš padedant asmeniui pateikti prašymą dėl mediacijos, rekomenduojama pirmiausia tiksliai nustatyti ginčo dalyką, išsiaiškinti, ar dėl to paties klausimo jau buvo priimtas teismo sprendimas arba vyksta teisminis procesas, ir įvertinti, kokio rezultato pareiškėjas iš tikrųjų siekia. Tai leidžia išvengti atvejų, kai asmuo nukreipiamas į mediaciją, nors jo klausimui spręsti taikytina kita teisės aktuose nustatyta procedūra.

2. PRAŠYMO DĖL MEDIACIJOS PILDYMAS: BŪTINI DUOMENYS IR DOKUMENTAI

Tarnybos praktikoje pasitaiko atvejų, kai dėl neišsamiai užpildyto prašymo, neaiškiai nurodyto ginčo dalyko, trūkstamų ginčo šalių duomenų ar nepateiktų reikšmingų dokumentų tenka papildomai kreiptis į pareiškėją dėl informacijos patikslinimo. Tokiais atvejais prašymo nagrinėjimas užtrunka, todėl vėluoja mediacijos pradžia, o mediacijai nepasibaigus taikiai – ir asmens kreipimasis į teismą.

Pirminę teisinę pagalbą teikiantiems specialistams rekomenduojama, prieš pateikiant prašymą Tarnybai, patikrinti, ar jame pateikta pakankamai informacijos ginčo šalims ir ginčo dalykui nustatyti, nurodyti visi pareiškėjui žinomi kitos ginčo šalies kontaktiniai duomenys, pridėti reikalingi dokumentai, o pakartotinio kreipimosi ar anksčiau nustatytų sąlygų pakeitimo atveju – nurodytos aplinkybės, leidžiančios nustatyti, koks ginčas tarp šalių yra kilęs šiuo metu.

2.1. Ginčo dalyko ir pareiškėjo reikalavimo nurodymas

MĮ 21 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad privalomąją mediaciją inicijuojančios ginčo šalies prašyme turi būti nurodytas ginčo dalykas. Ginčo dalykas turi būti aprašytas taip, kad būtų galima nustatyti, kokio pobūdžio šeimos ginčą pareiškėjas siekia spręsti mediacijos būdu.

Atsižvelgiant į konkretaus prašymo aplinkybes, ginčo dalyku gali būti, pavyzdžiui:

- 1) su santuoka susiję klausimai;
- 2) su vaikų interesais susijusių klausimų nustatymas;
- 3) su vaikų interesais susijusių klausimų pakeitimas;
- 4) išlaikymas pilnamečiam asmeniui;
- 5) tėvystės nustatymas ir su vaiko interesais susiję klausimai.

Kai asmuo pirmą kartą kreipiasi dėl su vaiko interesais susijusių klausimų nustatymo, pakanka nurodyti šį ginčo dalyką ir trumpai įvardyti, kurie klausimai tarp šalių ginčijami, pavyzdžiui, vaiko išlaikymas, gyvenamoji vieta ar bendravimo su vaiku tvarka. Prašyme nebūtina formuluoti būsimo ieškinio reikalavimų ar pateikti išsamių teisinių argumentų.

Jeigu sprendžiami keli tarpusavyje susiję klausimai, rekomenduojama juos visus nurodyti tame pačiame prašyme. Tai ypač aktualu, kai tarp tų pačių ginčo šalių kartu sprendžiami, pavyzdžiui, tėvystės nustatymo vienam vaikui ir išlaikymo padidrinimo kitam vaikui klausimai.

Didesnis dėmesys turi būti skiriamas tada, kai pareiškėjas kreipiasi dėl **anksčiau spęstų klausimų pakeitimo arba pakartotinai kreipiasi dėl tokio paties ar iš esmės sutampančio ginčo**. Tokiu atveju turi būti pateikta pakankamai informacijos, kad būtų galima nustatyti, kuo dabartinė situacija skiriasi nuo ankstesnės (pavyzdžiui, gimė dar vienas bendras šalių vaikas, pasikeitė vaiko poreikiai ar gyvenamoji vieta).

PRAKTINIS PATARIMAS. Jeigu iš prašyme pateiktos informacijos nėra aišku, kokį klausimą pareiškėjas siekia spręsti mediacijos būdu, rekomenduojama šią informaciją patikslinti dar prieš pateikiant prašymą Tarnybai.

2.2. Ginčo šalių ir kontaktinių duomenų pateikimas

Kai privalomąją mediaciją inicijuoja viena ginčo šalis, prašyme turi būti nurodyti kitos ginčo šalies vardas, pavardė, gyvenamosios vietos ar kitos dokumentų įteikimo vietos adresas (MĮ 21 straipsnio 3 dalis). Taip pat rekomenduojama nurodyti telefono numerį, elektroninio pašto adresą ir (ar) kitus kontaktinius duomenis, jeigu jie pareiškėjui žinomi.

Prieš perduodant prašymą Tarnybai, pirminę teisinę pagalbą teikiančiam specialistui rekomenduojama patikrinti, ar sistemoje TEISIS:

- teisingai nurodyti visų ginčo šalių vardai ir pavardės;
- nurodytas visas pareiškėjui žinomas gyvenamosios vietos ar kitos dokumentų įteikimo vietos adresas;
- nurodytas telefono numeris ir elektroninio pašto adresas, jeigu šie duomenys pareiškėjui žinomi;
- kitai ginčo šaliai gyvenant užsienyje, nurodyta gyvenamosios vietos valstybė ir visas pareiškėjui žinomas adresas;
- jeigu ginče dalyvauja daugiau kaip dvi šalys, nurodyti visų jų duomenys.

Adresą rekomenduojama pateikti kuo tiksliau, nurodant gatvę, namo ir, kai taikytina, buto numerį, gyvenamąją vietovę, savivaldybę ir pašto kodą. Jeigu kita ginčo šalis gyvena kaime ar miestelyje, turi būti aišku, kurios savivaldybės teritorijoje ši gyvenamoji vietovė yra.

Pareiškėjui žinant kitos ginčo šalies telefono numerį, elektroninio pašto adresą ar kitus kontaktinius duomenis, juos rekomenduojama pateikti net ir tuo atveju, kai nurodytas gyvenamosios vietos adresas. Papildomi kontaktiniai duomenys sudaro galimybę operatyviau susisiekti su ginčo šalimi.

Jeigu tam tikri kontaktiniai duomenys pareiškėjui nėra žinomi, jų nereikėtų nurodyti spėjant. Tokiu atveju pateikiami visi faktiškai žinomi duomenys. Veiksmai, kai nežinomas kitos ginčo šalies gyvenamosios vietos ar kitos dokumentų įteikimo vietos adresas, aptariami šių rekomendacijų 4 skyriuje.

Jeigu pareiškėjas pageidauja, kad jo kontaktiniai duomenys nebūtų atskleisti kitai ginčo šaliai, prašyme tai turi būti aiškiai pažymėta – prie pareiškėjo adreso nurodant, kad jo kontaktiniai duomenys kitai ginčo šaliai neturėtų būti atskleidžiami.

PRAKTIKOJE PASITAIKO. Prašyme nenurodoma kita ginčo šalis, nurodomas nepilnas adresas arba nepateikiami pareiškėjui žinomi telefono ir elektroninio pašto duomenys.

2.3. Prie prašymo pridedami dokumentai, ankstesni teismo sprendimai ir susitarimai

Kai prašymą per sistemą TEISIS pareiškėjo vardu pateikia pirminę teisinę pagalbą teikiantis specialistas, prie prašymo turi būti pridėta pareiškėjo asmens tapatybę patvirtinančio dokumento kopija. Pažymėtina, kad vairuotojo pažymėjimas šiam tikslui nelaikomas asmens tapatybę patvirtinančiu dokumentu.

Kai pareiškėjo prašymas susijęs su klausimu, kuris jau buvo sprendtas teisme, mediacijos būdu ar šalių susitarimu, svarbu pateikti informaciją apie ankstesnį šio klausimo sprendimą.

Atsižvelgiant į konkrečią situaciją, rekomenduojama kartu su prašymu pateikti turimus:

- teismo sprendimus ar nutartis;
- teismo patvirtintas sutartis dėl santuokos nutraukimo pasekmių;
- teismo patvirtintas taikos sutartis;
- kitus šalių susitarimus;
- dokumentus apie anksčiau vykusią mediaciją (pavyzdžiui, mediatoriaus pažymą), jeigu jie reikšmingi nustatant ankstesnio ginčo dalyką ir mediacijos rezultatą;
- kitus dokumentus, iš kurių galima nustatyti anksčiau nustatytas sąlygas ir šiuo metu kilusio ginčo aplinkybes.

Ši informacija ypač svarbi, kai pareiškėjas nurodo, kad siekia pakeisti anksčiau nustatytas sąlygas arba dėl to paties klausimo jau buvo vykdyta mediacija. Jeigu pareiškėjas neturi ankstesnio teismo sprendimo ar kito dokumento kopijos, rekomenduojama prašyme nurodyti bent žinomą sprendimo ar susitarimo datą, teismą, bylos numerį ir trumpai apibūdinti, kokie klausimai buvo išspręsti. Jeigu dėl ginčo anksčiau buvo vykdyta mediacija, tikslinga nurodyti, kada ji vyko, kokie klausimai buvo sprendžiami, ar kita ginčo šalis sutiko dalyvauti mediacijoje ir ar šalims pavyko pasiekti susitarimą. Taip pat svarbu nurodyti, ar po mediacijos buvo kreiptasi į teismą ir ar teismas patvirtino šalių susitarimą.

Valstybės užtikrinamos neteisminės mediacijos atveju kartu su prašymu pateikiamas kitos ginčo šalies rašytinis sutikimas spręsti ginčą mediacijos būdu, pareiškėjo teisę gauti antrinę valstybės garantuojamą teisinę pagalbą patvirtinantys dokumentai ir turimi su ginču susiję dokumentai.

2.4. Prašymai dėl anksčiau nustatytų sąlygų pakeitimo

Ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas prašymams dėl **su vaikų interesais susijusių klausimų pakeitimo**.

Jeigu vaiko išlaikymo dydis, gyvenamoji vieta, bendravimo su vaiku tvarka ar kitas su vaiko interesais susijęs klausimas jau buvo nustatytas teismo sprendimu, teismo patvirtintu susitarimu ar kitu būdu, prašyme rekomenduojama nurodyti:

- kada ir koku dokumentu atitinkamas klausimas buvo išspręstas;
- kokios sąlygos buvo nustatytos;
- kokios reikšmingos faktinės ar teisinės aplinkybės nuo to laiko pasikeitė;
- kokį klausimą pareiškėjas šiuo metu siekia išspręsti kitaip.

Tai ypač aktualu, kai pareiškėjas siekia padidinti ar sumažinti anksčiau nustatytą vaiko išlaikymo dydį. Tokiu atveju rekomenduojama nurodyti esamą išlaikymo dydį ir aplinkybes, dėl kurių kilo poreikis išlaikymo klausimą spręsti iš naujo.

Tokios aplinkybės gali būti, pavyzdžiui, iš esmės pasikeitę vaiko poreikiai, sveikatos būklė, ugdymo ar kitos būtinosios išlaidos, reikšmingai pasikeitusi tėvų turtinė padėtis ar kitos konkrečiu atveju reikšmingos aplinkybės.

Analogiškai, prašant pakeisti anksčiau nustatytą bendravimo su vaiku tvarką ar vaiko gyvenamąją vietą, turi būti nurodyta, kas buvo nustatyta anksčiau ir kokios aplinkybės nuo to laiko pasikeitė. Pavyzdžiui, gali būti reikšmingai pasikeitęs vaiko amžius ir poreikiai, gyvenamoji ar mokymosi vieta, vieno iš tėvų gyvenamoji vieta, galimybės rūpintis vaiku ar kitos aplinkybės.

PRAKTINIS PATARIMAS. Prašymą dėl anksčiau nustatytų sąlygų pakeitimo rekomenduojama rengti laikantis šios sekos:

Kas buvo nustatyta → Kas iš esmės pasikeitė → Kokio pakeitimo siekiama dabar.

Atskirai turi būti vertinami atvejai, kai pareiškėjas anksčiau jau kreipėsi dėl privalomosios mediacijos, tačiau po jos į teismą nesikreipė arba ginčo klausimai kitu būdu nebuvo iš naujo sureguliuoti.

Tokiu atveju prašyme rekomenduojama nurodyti:

- kada ir dėl kokių klausimų anksčiau buvo inicijuota mediacija;
- ar kita ginčo šalis sutiko dalyvauti mediacijoje;
- ar mediacija faktiškai vyko;
- ar buvo pasiektas susitarimas;
- ar nuo ankstesnio kreipimosi atsirado naujų esminių aplinkybių;
- ar pasikeitė kitos ginčo šalies pozicija dėl dalyvavimo mediacijoje.

Vien pakartotinis tos pačios ginčo šalies noras dar kartą inicijuoti mediaciją dėl iš esmės to paties ginčo savaime nereiškia, kad kilo naujas ginčas. Todėl tokiais atvejais ypač svarbu pateikti informaciją apie nuo ankstesnio kreipimosi pasikeitusias aplinkybes.

Jeigu po ankstesnės mediacijos iš esmės pasikeitė faktinės ar teisinės aplinkybės, pavyzdžiui, vaiko poreikiai ar sveikatos būklė, vieno iš tėvų galimybės rūpintis vaiku, vaikas tapo pilnametis ir tęsia mokslą, pasibaigė terminas ar įvyko sąlyga, iki kurios galiojo šalių susitarimas (pavyzdžiui, kol vaikas mokysis bendrojo ugdymo mokykloje), arba atsirado kitų reikšmingų aplinkybių, prašyme rekomenduojama jas konkrečiai nurodyti.

Pakartotinio kreipimosi atveju Tarnyba, įvertinusi pateiktą informaciją, sprendžia, ar yra pagrindas naujam mediacijos procesui, ar gali būti tęsiamas ankstesnis procesas, ar prašymas iš esmės susijęs su tuo pačiu jau administruotu ginču.

PRAKTIKOJE PASITAIKO. Nurodomas tik ginčo dalykas, pavyzdžiui, „dėl santuokos nutraukimo pasekmių sutarties pakeitimo“ ar „dėl išlaikymo padidinimo“, tačiau nepaaiškinama, kas buvo nustatyta anksčiau ir kokios aplinkybės pasikeitė.

2.5. Konkretaus mediatoriaus pasirinkimas

Ginčo šalys gali pageidauti, kad mediaciją vykdytų konkretus į Lietuvos Respublikos mediatorių sąrašą įrašytas mediatorius. Tačiau toks mediatorius gali būti paskirtas tik tuo atveju, kai dėl jo kandidatūros sutaria visos ginčo šalys (MĮ 14 straipsnio 2 ir 3 dalys). Todėl, jeigu prašyme nurodomas konkretus pageidaujamas mediatorius, kartu su prašymu turi būti pateiktas kitos ginčo šalies (ar kitų ginčo šalių) rašytinis sutikimas dėl šio mediatoriaus kandidatūros.

Jeigu kitų ginčo šalių rašytinis sutikimas nepateiktas, prašyme nurodytas mediatorius negali būti laikomas šalių suderinta kandidatūra ir negali būti paskirtas kaip šalių pasirinktas mediatorius.

Pirminę teisinę pagalbą teikiantis specialistas taip pat turėtų patikrinti, ar pageidaujamas mediatorius yra įrašytas į Lietuvos Respublikos mediatorių sąrašą ir ar Tarnyba turi teisę jį paskirti.

Atkreiptinas dėmesys, kad Tarnyba negali skirti mediatoriumi teisėjo, nes į Lietuvos Respublikos mediatorių sąrašą įrašyti teisėjai gali vykdyti tik teisminę mediaciją (MĮ 23 straipsnio 2 dalis). Be to, skirdama mediatorių, Tarnyba atsižvelgia į jo užimtumą, specializaciją, galimą interesų konfliktą ir kitas svarbias aplinkybes (MĮ 14 straipsnio 4 ir 5 dalys), todėl vien tai, kad asmuo yra įrašytas į Lietuvos Respublikos mediatorių sąrašą, nėra pakankamas pagrindas jį paskirti.

Jeigu ginčo šalys konkretaus mediatoriaus nepasirenka arba nesusitaria dėl jo kandidatūros, mediatorių teisės aktų nustatyta tvarka parenka ir skiria Tarnyba. Pažymėtina, kad jeigu ginčo šalys kreipiasi tiesiogiai į pasirinktą mediatorių, o ne per Tarnybą, mediacijos paslaugas apmoka pačios šalys (MĮ 22 straipsnio 2 dalis).

PRAKTINIS PATARIMAS. Pirminę teisinę pagalbą teikiantis specialistas turėtų aiškiai atskirti **vienos šalies pageidavimą** nuo **abiejų ginčo šalių suderinto mediatoriaus pasirinkimo** ir šią aplinkybę tinkamai nurodyti pateikiamame prašyme. Vienos šalies pageidavimo nepakanka – nesant kitos ginčo šalies sutikimo, Tarnyba tokio mediatoriaus paskirti negali.

3. 2025-2026 M. PRAKTIKOJE NUSTATYTI PRAŠYMŲ IR PRIDĖTŲ DOKUMENTŲ NEATITIKIMAI

Tarnybos 2026 m. praktikoje pasitaikė atvejų, kai pirminę teisinę pagalbą teikiančių specialistų prašymas buvo formaliai užpildytas, tačiau jame nurodyti duomenys neatitiko kartu pateiktų dokumentų arba iš pateiktų dokumentų Tarnyba negalėjo nustatyti, kieno vardu kreipiamasi ir kokių teisiniu pagrindu asmuo veikia. Tokiais atvejais vien prašymo formos užpildymo nepakanka – Tarnybai tenka papildomai kreiptis dėl pateiktų duomenų ir dokumentų patikslinimo. Prieš pateikiant prašymą rekomenduojama įvertinti ne tik tai, ar pridėti reikalingi dokumentai, bet ir tai, ar jų turinys atitinka prašyme nurodytas aplinkybes.

3.1. Prašymas pateiktas vieno asmens vardu, tačiau pridėti kito asmens dokumentai

Praktikoje pasitaikė atvejų, kai pirminę teisinę pagalbą teikiančių specialistų užpildytame prašyme pareiškėju buvo nurodomas vienas asmuo, tačiau kartu pateikti kito asmens tapatybę patvirtinančio dokumento kopija ar kiti, su kitu asmeniu susiję dokumentai. Tokiu atveju neįmanoma vienareikšmiškai nustatyti, kuris asmuo faktiškai kreipiasi dėl mediacijos ir kieno vardu turi būti administruojamas prašymas.

PRAKTINIS PATARIMAS. Prieš pateikiant prašymą Tarnybai, rekomenduojama sutikrinti, ar prašyme nurodyto pareiškėjo vardas ir pavardė sutampa su duomenimis, nurodytais prie prašymo pridedamame asmens tapatybę patvirtinančiame dokumente. Jeigu dokumentai pateikiami dėl kelių asmenų, turi būti aišku, kuriam asmeniui konkretus dokumentas priklauso ir kokią reikšmę jis turi nagrinėjamam prašymui.

3.2. Neaiškus atstovavimo pagrindas

Praktikoje pasitaikė atvejų, kai prašymą asmens vardu pateikia kitas asmuo, tačiau iš prašymo ir jo priedų nėra aišku, kokių pagrindų jis turi teisę veikti pareiškėjo vardu. Tai ypač aktualu, kai prašymas teikiamas globojamo ar rūpinamo asmens vardu.

Jeigu asmuo veikia kaip globėjas, rūpintojas ar kitu pagrindu atstovauja kitam asmeniui, kartu turi būti pateiktas dokumentas, iš kurio būtų galima nustatyti:

- kam konkretus asmuo yra paskirtas globėju, rūpintoju ar atstovu;
- kokių dokumentų ir kada jis paskirtas;
- ar pateiktas dokumentas yra susijęs būtent su prašyme nurodytu pareiškėju.

Praktikoje pasitaiko atvejų, kai nurodoma, kad prašymą teikia globėjas, tačiau nepateikiamas jo paskyrimą patvirtinantis teismo sprendimas, nutartis ar kitas dokumentas. Pasitaiko atvejų, kai pateiktas dokumentas yra susijęs su kitu asmeniu, nei prašyme nurodytas pareiškėjas. Tokiais atvejais Tarnybai tenka papildomai kreiptis dėl atstovavimo pagrindą patvirtinančių dokumentų ar jų patikslinimo.

3.3. Prašyme nurodytas ginčo dalykas neatitinka pridėtų dokumentų

Svarbu įvertinti ne tik prašyme nurodytą ginčo dalyką, bet ir tai, ar jį patvirtina pateikti dokumentai. Pavyzdžiui, iš prie prašymo pridėto teismo sprendimo galima nustatyti, kad vaiko gyvenamoji vieta, išlaikymo dydis ar bendravimo tvarka jau yra nustatyti, nors prašyme nurodoma, kad siekiama šiuos klausimus nustatyti pirmą kartą. Tokiu atveju, atsižvelgiant į tai, ko pareiškėjas iš tikrųjų siekia, turi būti įvertinta, ar kreipiamasi dėl anksčiau nustatytų su vaiko interesais susijusių klausimų pakeitimo, ar dėl kito, vėliau gimusio, bendro šalių vaiko.

Analogiškai, jeigu pareiškėjas nurodo, kad siekia pakeisti anksčiau nustatytas sąlygas, tačiau pridėtuose dokumentuose nėra duomenų apie ankstesnį jų nustatymą, rekomenduojama prieš pateikiant prašymą išsiaiškinti, kokių pagrindų ir kada atitinkamas klausimas buvo išspręstas.

PRAKTINIS PATARIMAS. Prašymo formuluoatė neturėtų būti parenkama vien pagal pareiškėjo vartojamus žodžius. Ji turėtų atitikti iš pateiktų dokumentų ir faktinių aplinkybių matomą situaciją.

3.4. Pridedami dokumentai nėra susiję su prašyme nurodytu ginču

Prie prašymo rekomenduojama pridėti tik tuos dokumentus, kurie yra reikšmingi konkrečiam ginčui ir padeda nustatyti jo aplinkybes.

Praktikoje perteklinių arba su konkrečiu prašymu nesusijusių dokumentų pateikimas gali apsunkinti tikrosios ginčo situacijos nustatymą, ypač kai tarp tų pačių asmenų anksčiau buvo sprendžiami keli skirtingi šeimos klausimai.

Jeigu tarp šalių yra buvę keli teismo procesai, keli susitarimai ar ankstesnės mediacijos, rekomenduojama pateikti pirmiausia tuos dokumentus, kurie susiję su šiuo metu keliamu klausimu.

Pavyzdžiui, jeigu šiuo metu siekiama pakeisti vaiko išlaikymo dydį, svarbiausias yra dokumentas, kuriuo nustatytas šiuo metu galiojantis išlaikymo dydis. Jeigu siekiama pakeisti bendravimo su vaiku tvarką – dokumentas, kuriuo nustatyta galiojanti bendravimo tvarka.

Kai pateikiami keli dokumentai, iš prašymo turėtų būti galima suprasti, kuris iš jų pagrindžia šiuo metu galiojančią situaciją ir kokį klausimą pareiškėjas siekia spręsti mediacijos būdu.

NAUDINGA ŽINOTI. Prieš perduodant prašymą Tarnybai rekomenduojama prašymą ir jo priedus vertinti kaip vieną dokumentų visumą. Jeigu iš jų galima aiškiai nustatyti, **kas kreipiasi, kokių pagrindų veikia, su kuo kyla ginčas, kokia yra šiuo metu galiojanti situacija ir kokį klausimą siekiama spręsti**, papildomo duomenų tikslinimo poreikis reikšmingai sumažėja.

4. NEŽINOMAS KITOS GINČO ŠALIES ADRESAS IR ALTERNATYVŲ VEIKSMAI

Praktikoje pasitaiko atvejų, kai pareiškėjas nori inicijuoti privalomąją mediaciją, tačiau nežino kitos ginčo šalies gyvenamosios vietos ar kitos dokumentų įteikimo vietos adreso. Tokiu atveju svarbu ne tik mėginti nustatyti trūkstamus duomenis, bet ir įvertinti pareiškėjo siekiamą rezultatą. Atsižvelgiant į ginčo pobūdį, tinkamesnė gali būti ne mediacijos procedūra, o tarpvalstybinio išlaikymo išieškojimo, asmens pripažinimo nežinia kur esančiu ar kita teisės aktuose nustatyta procedūra.

4.1. Kitos ginčo šalies duomenų paieška

Jeigu pareiškėjas nežino kitos ginčo šalies gyvenamosios vietos adreso ar kitų kontaktinių duomenų, pirmiausia rekomenduojama išsiaiškinti, ar turimi duomenys leidžia gyvenamosios vietos adresą nustatyti iš oficialių šaltinių. Asmuo dėl Lietuvos Respublikos gyventojų registro duomenų gali kreiptis į valstybės įmonę Registrų centrą. Prašant duomenų apie kitą asmenį turi būti nurodyta prašomų duomenų apimtis, jų naudojimo tikslas ir teisinis duomenų gavimo pagrindas. Prašyme taip pat turi būti pateikti duomenys, leidžiantys identifikuoti asmenį, apie kurį prašoma informacijos. Registrų centras kiekvienu konkrečiu atveju įvertina, ar yra teisinis pagrindas prašomiems duomenims pateikti.

Kaip suformuluoti prašymą Registrų centrui?

Kreipiantis dėl kitos ginčo šalies gyvenamosios vietos duomenų rekomenduojama aiškiai nurodyti duomenų gavimo tikslą ir teisinį pagrindą. MĮ 21 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad, kai privalomąją mediaciją inicijuoja viena iš ginčo šalių, prašyme turi būti nurodytas kitos ginčo šalies gyvenamosios vietos ar kitos dokumentų įteikimo vietos adresas. Šį reikalavimą detalizuoja ir Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2018 m. gruodžio 31 d. įsakymu Nr. 1R-289 patvirtinto Kreipimosi dėl mediatoriaus skyrimo ir mediatoriaus parinkimo iš Lietuvos Respublikos mediatorių sąrašo ir skyrimo tvarkos aprašo 4 punktas.

Pavyzdinė formuluotė kreipiantis dėl kitos ginčo šalies kontaktinės informacijos:

„Prieš kreipdamasis (-i) į teismą dėl šeimos ginčo, kuriam taikoma privalomoji mediacija (Lietuvos Respublikos mediacijos įstatymo 20 straipsnio 1 dalies 1 punktas), privalau inicijuoti privalomąją mediaciją. Pagal Mediacijos įstatymo 21 straipsnio 3 dalį prašyme dėl privalomosios mediacijos turi būti nurodytas kitos ginčo šalies gyvenamosios vietos ar kitos dokumentų įteikimo vietos adresas. Atsižvelgdamas (-a) į tai, prašau pateikti duomenis apie [vardas, pavardė, kiti žinomi asmens identifikavimo duomenys] deklaruotą gyvenamąją vietą, kad galėčiau tinkamai inicijuoti įstatyme nustatytą privalomosios mediacijos procedūrą ir įgyvendinti teisę kreiptis į teismą dėl šeimos ginčo išsprendimo.“

Jeigu pareiškėjas turi ankstesnius teismo sprendimus, vykdomuosius dokumentus ar kitus oficialius dokumentus, rekomenduojama patikrinti ir juose esančią informaciją apie kitos šalies gyvenamąją vietą. Vis dėlto ankstesniame dokumente nurodyto adreso nereikėtų automatiškai laikyti dabartiniu, jeigu žinoma, kad asmuo tuo adresu nebegyvena.

Jeigu iš turimų duomenų žinoma, kad asmuo išvyko į užsienį, svarbu pirmiausia išsiaiškinti valstybę, kurioje jis gali gyventi ar dirbti. Tai ypač reikšminga išlaikymo prievolių atveju, nes tokiems reikalavimams gali būti taikomi specialūs tarpvalstybinio bendradarbiavimo mechanizmai.

PRAKTINIS PATARIMAS. Nežinant adreso, pirmiausia svarbu nustatyti ne vien „kur ieškoti asmens“, bet ir **koku tikslu jo adresas reikalingas**. Jeigu siekiama išieškoti, nustatyti ar pakeisti išlaikymą, kai kita šalis yra užsienyje, tam tikrais atvejais tikslingiau naudotis tarpvalstybinio išlaikymo išieškojimo mechanizmais, o ne vien siekti gauti adresą privalomajai mediacijai inicijuoti.

4.2. Išlaikymo klausimai su užsienio elementu

Kai viena iš šalių gyvena užsienio valstybėje, pirmiausia rekomenduojama išsiaiškinti, **kokio rezultato pareiškėjas siekia**:

- pripažinti ir vykdyti Lietuvos teismo sprendimą kitoje valstybėje;
- nustatyti išlaikymą, kai sprendimo dar nėra;
- pakeisti anksčiau nustatytą išlaikymą;
- nustatyti skolininko buvimo ar darbo vietą, kad būtų galima įgyvendinti išlaikymo prievolę.

Tarpvalstybinio išlaikymo prievolių srityje Europos Sąjungoje taikomas 2008 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 4/2009 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo bei bendradarbiavimo išlaikymo prievolių srityje (toliau – Reglamentas (EB) Nr. 4/2009), o santykiuose su kitomis valstybėmis – 2007 m. lapkričio 23 d. Hagos konvencija dėl tarptautinio vaikų ir kitokių šeimos išlaikymo išmokų išieškojimo (toliau – 2007 m. Hagos konvencija), jeigu ta valstybė yra šios konvencijos šalis. Šiuose teisės aktuose numatytas centrinių institucijų bendradarbiavimas ne tik vykdant jau priimtus sprendimus, bet ir tam tikrais atvejais siekiant nustatyti išlaikymo prievolę arba pakeisti jau priimtą sprendimą. Į centrinę instituciją galima kreiptis ne tik tada, kai išlaikymas jau yra priteistas. Reglamento (EB) Nr. 4/2009 56 straipsnyje ir 2007 m. Hagos konvencijos 10 straipsnyje, be kita ko, numatytos galimybės kreiptis dėl sprendimo pripažinimo ir vykdymo, sprendimo gavimo, kai jo dar nėra, bei anksčiau priimto sprendimo pakeitimo.

Ši procedūra ypač aktuali ir tais atvejais, kai nėra tiksliai žinoma skolininko gyvenamoji vieta. Tarptautinio bendradarbiavimo mechanizmai numato centrinių institucijų pagalbą nustatant tam tikrus skolininko duomenis, įskaitant jo buvimo ar darbo vietą (Reglamento (EB) Nr. 4/2009 51 straipsnio 2 dalies b punktas). Pagal Reglamentą teikiamame prašyme atsakovo adresas nurodomas, jeigu jis žinomas, todėl vien aplinkybė, kad pareiškėjas nežino tikslaus užsienyje gyvenančio išlaikymo skolininko adreso, savaime neturėtų būti pagrindas atsisakyti asmeniui paaiškinti tarpvalstybinio išlaikymo išieškojimo ar nustatymo galimybes.

4.3. Kreipimasis dėl tarpvalstybinio išlaikymo klausimų

Kai prašymas susijęs su jaunesnio kaip 21 metų asmens išlaikymo prievole, atsirandančia dėl tėvų ir vaikų santykių, Reglamente (EB) Nr. 4/2009 ir 2007 m. Hagos konvencijoje nustatytas centrinės institucijos funkcijas Lietuvoje atlieka Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos (toliau – Sodra) Klaipėdos skyrius. Pirminę teisinę pagalbą teikiantis specialistas, nustatęs, kad klausimas susijęs su jaunesnio kaip 21 metų asmens išlaikymo prievole ir kita šalis yra užsienio valstybėje, turėtų

informuoti pareiškėją apie galimybę kreiptis į Sodros Klaipėdos skyrių ir padėti parengti reikalingus dokumentus.

Jeigu pareiškėjas jau turi Lietuvos teismo sprendimą dėl išlaikymo ir siekia jį vykdyti užsienyje, prieš kreipiantis rekomenduojama turėti:

- teismo patvirtintą sprendimo kopiją;
- teismo sprendimo arba teisminio susitarimo dėl išlaikymo prievolių išrašą pagal Reglamentą (EB) Nr. 4/2009. Šį išrašą pildo ir išduoda sprendimą priėmęs ar teisminį susitarimą patvirtinęs teismas. Pagal Sodros skelbiamą informaciją, jeigu teismo sprendimas priimtas iki 2011 m. birželio 18 d., pildomas Reglamento II priedas, o jeigu sprendimas priimtas 2011 m. birželio 18 d. ar vėliau – Reglamento I priedas. Išrašas turi būti patvirtintas teismo antspaudu ir teisėjo parašu; išrašo originalas pateikiamas dėl kiekvieno teismo sprendimo ir užpildomas valstybės, kurioje gyvena skolininkas, kalba;
- informaciją apie pareiškėją ir jo banko sąskaitą;
- kuo daugiau žinomos informacijos apie skolininką, jo gyvenamąją vietą, darbovietę ar kitus galimus duomenis;
- informaciją apie susidariusį išlaikymo įsiskolinimą ir gautus mokėjimus arba banko sąskaitos išrašą;
- pareiškėjo asmens tapatybę patvirtinančio dokumento kopiją;
- vaiko gimimo įrašo ar gimimo liudijimo kopiją;
- jeigu pavardės dokumentuose skiriasi, santuokos ar santuokos nutraukimo faktą patvirtinantį dokumentą.

Konkretūs dokumentai priklauso nuo valstybės, kurioje turi būti sprendžiamas išlaikymo klausimas, teismo sprendimo priėmimo datos ir prašymo pobūdžio. Pavyzdžiui, kreipiantis dėl vykdymo Europos Sąjungos valstybėje, teismo išduodamo Reglamento (EB) Nr. 4/2009 išrašo forma priklauso nuo sprendimo priėmimo datos, o kreipiantis į ne Europos Sąjungos valstybę dokumentų reikalavimai gali skirtis.

Sodra taip pat atskirai nurodo specialias taisykles dėl Jungtinės Karalystės, priklausomai nuo to, kada buvo pradėtas teismo procesas. Jungtinė Karalystė iš Europos Sąjungos išstojo 2020 m. sausio 31 d., o pereinamasis laikotarpis baigėsi 2020 m. gruodžio 31 d., todėl sprendžiant, ar konkrečiam išlaikymo atvejui dar taikomas Reglamentas (EB) Nr. 4/2009, svarbi ne vien teismo sprendimo priėmimo data, bet ir tai, kada buvo pradėtas teismo procesas. Jeigu teismo procesas buvo pradėtas iki pereinamojo laikotarpio pabaigos, Reglamento (EB) Nr. 4/2009 nuostatos dėl tokioje procedūroje priimto sprendimo pripažinimo ir vykdymo gali būti taikomos ir po Jungtinės Karalystės išstojimo iš Europos Sąjungos. Jeigu procesas pradėtas pasibaigus pereinamajam laikotarpiui, naujiems tarpvalstybinio išlaikymo atvejams tarp Lietuvos ir Jungtinės Karalystės paprastai taikoma 2007 m. Hagos konvencija, todėl Reglamento (EB) Nr. 4/2009 I ir II priedai netaikomi.

Jeigu išlaikymas dar nėra nustatytas arba pareiškėjas siekia jį pakeisti, nereikėtų reikalauti tų pačių dokumentų, kurie reikalingi jau priimtam sprendimui vykdyti. Tokiais atvejais asmeniui rekomenduojama kreiptis į centrinę instituciją (pavyzdžiui, Sodros Klaipėdos skyrių), kuri, atsižvelgdama į prašymo rūšį, paaiškins, kokių dokumentų reikia ir kokia procedūra taikytina.

PRAKTINIS PATARIMAS. Pirminę teisinę pagalbą teikiančiam specialistui pirmiausia rekomenduojama išsiaiškinti šias aplinkybes:

Kurioje valstybėje yra kita šalis? → Ar išlaikymas jau nustatytas? → Ar siekiama jį vykdyti, nustatyti ar pakeisti?

Nuo atsakymų į šiuos klausimus priklauso, į kurią instituciją ir pagal kokią procedūrą tikslinga nukreipti pareiškėją.

4.4. Fizinio asmens pripažinimas nežinia kur esančiu ir kitos alternatyvos

Vien tai, kad pareiškėjui nėra žinoma kitos ginčo šalies gyvenamoji vieta, savaime nereiškia, kad asmuo laikytinas nežinia kur esančiu. CK 2.28 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad fizinį asmenį teismas gali pripažinti nežinia kur esančiu, jeigu jo gyvenamojoje vietoje **vienerius metus nėra duomenų, kur jis yra**. Bylos dėl fizinio asmens pripažinimo nežinia kur esančiu nagrinėjamos ypatingosios teisenos tvarka. Pareiškimą gali pateikti kiekvienas suinteresuotas asmuo arba prokuroras. Jeigu asmens gyvenamoji vieta nežinoma ir jos nustatyti neįmanoma, pareiškimas teikiamas jo paskutinės žinomos gyvenamosios vietos apylinkės teismui (CPK 454–458 straipsniai).

Kadangi byla dėl fizinio asmens pripažinimo nežinia kur esančiu nagrinėjama ypatingosios teisenos tvarka, o ne ginčo teisenos, prieš pateikiant tokį pareiškimą privalomosios mediacijos atlikti nereikia. Asmens pripažinimas nežinia kur esančiu gali turėti reikšmės ir sprendžiant kitus šeimos klausimus. Pavyzdžiui, CK 3.55 straipsnio 1 dalies 3 punkte nustatyta, kad santuoka gali būti nutraukta vieno sutuoktinio prašymu, jeigu kitas sutuoktinis teismo sprendimu yra pripažintas nežinia kur esančiu. Vis dėlto ne kiekvienu atveju būtina pirmiausia siekti asmenį pripažinti nežinia kur esančiu. Jeigu asmens gyvenamoji ir darbo vieta nežinomos, konkrečioje teismo byloje gali būti aktualus kuratoriaus paskyrimas. CPK 39 straipsnyje nustatyta, kad teismas, esant įstatyme nustatytoms sąlygoms ir priešingos šalies prašymui, gali paskirti kuratorių, kuris byloje atstovauja asmeniui, kurio gyvenamoji ir darbo vieta nežinomos. Išimtiniais atvejais teismas taip pat gali paskelbti atsakovo paiešką per policiją, jeigu ieškovas įrodo, kad ėmėsi visų priemonių atsakovo gyvenamajai vietai nustatyti (CPK 132 straipsnis). Kai kitos šalies buvimo vietos nustatyti nepavyksta, pirminę teisinę pagalbą teikiantis specialistas turėtų įvertinti situaciją pagal pareiškėjo siekiamą rezultatą:

- jeigu problema susijusi su tarpvalstybiniu išlaikymu – įvertinti galimybę kreiptis į kompetentingą centrinę instituciją;
- jeigu yra CK 2.28 straipsnyje nustatytos sąlygos (asmens gyvenamojoje vietoje vienerius metus nėra duomenų, kur jis yra) – paaiškinti galimybę kreiptis į teismą dėl asmens pripažinimo nežinia kur esančiu;
- jeigu pareiškėjui būtina teisme spręsti konkretų ginčą, tačiau atsakovo gyvenamoji ir darbo vieta nežinomos – informuoti, kad teismo procese gali būti sprendžiamas kuratoriaus paskyrimo ar, esant įstatyme nustatytoms sąlygoms, atsakovo paieškos klausimas.

NAUDINGA ŽINOTI. Nežinomas adresas savaime nėra atskiras pagrindas laikyti privalomosios mediacijos reikalavimą įvykdytu ar jo netaikyti. Kiekvienu atveju turi būti įvertintas pareiškėjo reikalavimas ir tai, ar jo teisių gynimui teisės aktuose nustatyta kita procedūra.

5. VALSTYBĖS FINANSUOJAMOS PRIVALOMOSIOS MEDIACIJOS TRUKMĖ

Valstybės lėšomis apmokama ne daugiau kaip 8 valandos privalomosios mediacijos. Šis laikas skiriamas konkrečiam ginčui spręsti, o ne konkrečiam mediatoriui, todėl, jeigu vykstant mediacijai mediatorius pakeičiamas, 8 valandų laikas iš naujo neskaičiuojamas. Naujai paskirtas mediatorius gali tęsti mediaciją tiek, kiek ankstesniame procese liko nepanaudoto valstybės lėšomis apmokamo laiko.

Jeigu visas valstybės finansuojamas laikas išnaudotas, tos pačios mediacijos finansavimas valstybės lėšomis nepratęsiamas. Šalys, pageidaujančios toliau spręsti ginčą mediacijos būdu, gali susitarti su mediatoriumi dėl mediacijos tęsimo savo lėšomis. Taip pat pažymėtina, kad valstybės lėšomis apmokamos tik vieno mediatoriaus paslaugos; jeigu šalys pageidauja, kad mediaciją vykdytų keli mediatoriai, kitų mediatorių paslaugas apmoka pačios šalys (MĮ 22 straipsnio 1 dalis).

NAUDINGA ŽINOTI. Naujas 8 valandų valstybės finansuojamos mediacijos laikas dėl to paties ginčo vien dėl pakartotinio kreipimosi ar mediatoriaus pakeitimo nesuteikiamas. Jeigu vėliau dėl iš esmės pasikeitusių aplinkybių kyla naujas ginčas, jis vertinamas atskirai.

6. MEDIATORIAUS PASIRINKIMO IR KEITIMO SĄLYGOS BEI PROCEDŪRA

Konkreto mediatoriaus pasirinkimo sąlygos, kai prašymas dar tik teikiamas Tarnybai, aptartos šių rekomendacijų 2.5 papunktyje. Šiame skyriuje papildomai aptariami atvejai, kai mediatorius jau paskirtas, tačiau atsiranda aplinkybių, dėl kurių jis negali arba, ginčo šalies nuomone, neturėtų toliau vykdyti mediacijos.

Mediatoriaus pakeitimas neturėtų būti tapatinamas vien su vienos iš ginčo šalių pageidavimu tęsti procesą su kitu mediatoriumi. Prašymas pakeisti mediatorių vertinamas atsižvelgiant į konkrečias aplinkybes.

Mediatorius gali būti keičiamas, kai dėl objektyvių ar teisės aktuose nustatytų priežasčių nebegali tęsti mediacijos, pavyzdžiui, dėl ligos, ilgalaikio negalėjimo vykdyti mediacijos, veiklos laikino sustabdymo, išbraukimo iš Lietuvos Respublikos mediatorių sąrašo, atsiradusio interesų konflikto ar kitų aplinkybių, dėl kurių mediatorius turi nusišalinti arba negali tinkamai tęsti proceso.

Kita situacija – kai mediatorių pakeisti prašo viena ar abi ginčo šalys. Jeigu prašymas grindžiamas mediatoriaus veiksmais, rekomenduojama nurodyti ne bendro pobūdžio nepasitenkinimą mediacijos eiga, bet konkrečias faktines aplinkybes, dėl kurių, šalies nuomone, mediatorius nebegali tinkamai vykdyti mediacijos.

Pavyzdžiui, gali būti nurodomos aplinkybės, susijusios su galimu interesų konfliktu, abejonėmis dėl mediatoriaus nešališkumo, konfidencialumo reikalavimų laikymosi, ilgalaikiu nesusisiekimu su ginčo šalimis ar kitomis konkrečiomis aplinkybėmis, turinčiomis reikšmės tinkamam mediacijos vykdymui.

PRAKTINIS PATARIMAS. Jeigu asmuo kreipiasi į pirminę teisinę pagalbą dėl mediatoriaus pakeitimo, pirmiausia rekomenduojama išsiaiškinti:

- ar mediatorius objektyviai nebegali vykdyti mediacijos;
- ar prašymas grindžiamas konkrečiais mediatoriaus veiksmais ar aplinkybėmis;
- ar asmuo iš tikrųjų prašo pakeisti mediatorių, ar jo tikslas yra pasitraukti iš mediacijos;
- jeigu šalys pageidauja konkreto naujo mediatoriaus – ar jis yra įrašytas į Lietuvos Respublikos mediatorių sąrašą ir ar Tarnyba turi teisę jį paskirti (žr. šių rekomendacijų 2.5 punktą).

Jeigu prašyme keliama klausimai dėl galimo mediatoriaus profesinės veiklos ar etikos reikalavimų pažeidimo, mediatoriaus pakeitimo klausimas ir mediatoriaus profesinės veiklos vertinimo klausimas neturėtų būti tapatinami. Mediatoriaus pakeitimas skirtas užtikrinti tolesnį konkreto mediacijos proceso vykdymą, o galimus mediatoriaus veiklos pažeidimus teisės aktų nustatyta tvarka vertina Mediatorių veiklos vertinimo komisija (MĮ 28 ir 29 straipsniai).

Tarnyba, gavusi motyvuotą prašymą pakeisti mediatorių, gali prašyti mediatoriaus pateikti paaiškinimus ir informaciją, reikalingą prašyme nurodytoms aplinkybėms įvertinti. Sprendimas dėl mediatoriaus pakeitimo priimamas įvertinus konkrečias faktines aplinkybes.

Jeigu mediatorius pakeičiamas jau vykstančioje valstybės finansuojamoje mediacijoje, mediatoriaus pakeitimas savaime nesukuria naujo valstybės lėšomis apmokamo mediacijos laiko. Taikomos šių rekomendacijų 5 skyriuje aptartos valstybės finansuojamos privalomosios mediacijos trukmės taisyklės.

NAUDINGA ŽINOTI. Kitos ginčo šalies pareiškimas, kad ji nepasitiki paskirtu mediatoriumi ir prašo jį pakeisti, savaime nelaikomas sutikimu dalyvauti mediacijoje. Jeigu kartu nepateikiamas aiškus sutikimas dalyvauti mediacijoje, toks prašymas nestabdo ir nepratęsia sutikimui pateikti nustatyto termino (14 dienų nuo pranešimo išsiuntimo, o kai kita ginčo šalis gyvena kitoje valstybėje, – 30 dienų; MĮ 21 straipsnio 4 dalis). Sutikimas dalyvauti mediacijoje, prašymas pakeisti mediatorių ir šalies teisė pasitraukti iš mediacijos yra skirtingi teisiniai veiksmai.

7. PRIVALOMOSIOS MEDIACIJOS PABAIGA IR DOKUMENTAVIMAS

Mediacijos pabaigos momentas yra svarbus ne tik pačiam mediacijos procesui. Nuo jo gali priklausyti asmens galimybė įrodyti, kad jis įvykdė įstatyme nustatytą privalomosios mediacijos reikalavimą ir gali kreiptis į teismą.

Svarbu atskirti dvi situacijas:

- privalomoji mediacija buvo inicijuota, tačiau faktiškai neprasidėjo, nes kita ginčo šalis nesutiko dalyvauti arba per nustatytą terminą sutikimo nepateikė (MĮ 21 straipsnio 4 ir 5 dalys);
- abi ginčo šalys sutiko dalyvauti ir mediacijos procesas faktiškai buvo pradėtas.

Šių situacijų dokumentavimas skiriasi.

7.1. Šalies teisė pasitraukti ir mediacijos pabaiga

Mediacija grindžiama savanoriškumo principu. MĮ 15 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad bet kuri ginčo šalis gali pasitraukti iš mediacijos nenurodydama pasitraukimo priežasčių, todėl net ir privalomosios mediacijos atveju „privalomumas“ reiškia pareigą prieš kreipiantis į teismą inicijuoti įstatyme nustatytą ginčo sprendimo procedūrą, tačiau nereiškia šalių pareigos tęsti jau pradėtą mediaciją ar pasiekti susitarimą. Kai viena ginčo šalis nusprendžia pasitraukti iš jau vykstančios mediacijos, apie tai turi būti pareikšta raštu mediatoriui ir kitai ginčo šaliai. Pagal MĮ 19 straipsnį tokio pareiškimo pateikimo mediatoriui ir kitai ginčo šaliai diena laikoma mediacijos pabaigos diena.

Mediacija taip pat gali pasibaigti:

- visų ginčo šalių rašytiniu pareiškimu mediatoriui dėl mediacijos pabaigos;
- mediatoriaus rašytiniu pareiškimu dėl mediacijos pabaigos;
- ginčo šalims sudarius taikos sutartį;
- kitais MĮ 19 straipsnyje nustatytais atvejais.

Mediatorius pagal MĮ 15 straipsnio 6 dalį turi nutraukti mediaciją, jeigu, atsižvelgdamas į ginčo aplinkybes ir savo kompetenciją, mano, kad galimas susitarimas būtų neįvykdomas ar neteisėtas arba kad mažai tikėtina, jog tęsiant mediaciją ginčas bus išspręstas taikiai.

PRAKTINIS PATARIMAS. Jeigu asmuo aiškiai nurodo, kad nebenori dalyvauti mediacijoje, nereikėtų jo nukreipti teikti prašymo pakeisti mediatorių: pasitraukimas iš mediacijos ir mediatoriaus pakeitimas yra skirtingi teisiniai veiksmai. Šalis turi savarankišką teisę pasitraukti iš mediacijos. Vien aplinkybė, kad tuo metu nagrinėjamas prašymas pakeisti mediatorių ar tarp šalies ir mediatoriaus kilo nesutarimų, savaime šios teisės nepanaikina.

7.2. Mediatoriaus pažymos įvertinimas ir tolesni pirminės teisinės pagalbos specialisto veiksmai

Kai po privalomosios mediacijos asmuo kreipiasi į pirminę teisinę pagalbą, pirmiausia rekomenduojama išsiaiškinti, kaip privalomoji mediacija baigėsi ir kokį dokumentą asmuo gavo.

Pirminę teisinę pagalbą teikiantis specialistas turėtų įvertinti:

- ar išduota pažyma dėl privalomosios mediacijos inicijavimo pabaigos, kai kita ginčo šalis nesutiko dalyvauti arba per nustatytą terminą nepateikė sutikimo;
- ar išduota pažyma dėl atliktos privalomosios mediacijos, kai abi ginčo šalys sutiko dalyvauti ir mediacija faktiškai vyko;
- kokios ginčo šalys ir koks ginčo dalykas nurodyti pažymoje;
- ar pažymoje nurodyti klausimai atitinka klausimus, dėl kurių asmuo dabar ketina kreiptis į teismą;
- koks mediacijos rezultatas nurodytas pažymoje – ar šalys susitarė, ar susitarimo nepasiekė.

Jeigu iš pažymos matyti, kad kita ginčo šalis nesutiko dalyvauti privalomojoje mediacijoje arba per nustatytą terminą nepateikė sutikimo, pirminę teisinę pagalbą teikiantis specialistas turėtų paaiškinti asmeniui, kad tokia pažyma patvirtina privalomosios mediacijos inicijavimo faktą ir gali būti reikšminga įrodant, kad prieš kreipiantis į teismą buvo įvykdyta įstatyme nustatyta išankstinė ginčo sprendimo tvarka. Pagal MĮ 21 straipsnio 5 dalį tokiu atveju laikoma, kad mediaciją inicijavusi šalis įvykdė privalomosios mediacijos reikalavimą ir gali kreiptis į teismą.

Jeigu mediacija faktiškai vyko, tačiau šalims susitarti nepavyko, rekomenduojama įvertinti, ar pažymoje nurodytas ginčo dalykas sutampa su klausimu, kurį asmuo ketina spręsti teisme. Jeigu ginčo dalykas sutampa ir nėra naujų ginčų iš esmės pakeičiančių aplinkybių, mediacijos iš naujo inicijuoti nereikia – asmuo gali kreiptis į teismą, pateikdamas mediatoriaus pažymą.

Jeigu iš pažymos matyti, kad šalys mediacijos metu pasiekė taikų susitarimą, pirminę teisinę pagalbą teikiantis specialistas pirmiausia turėtų išsiaiškinti, ar šis susitarimas buvo įformintas raštu ir kokių tolesnių veiksmų reikia jam įgyvendinti.

Svarbu atskirti taikų susitarimą nuo taikos sutarties. Vien mediatoriaus pažymoje nurodyta aplinkybė, kad šalys pasiekė taikų susitarimą, savaime nereiškia, kad yra sudaryta rašytinė taikos sutartis ar kad šalių susitarimas jau gali būti vykdomas priverstinai.

Jeigu šalys susitarė, tačiau jų susitarimas dar tinkamai neįformintas, pirminę teisinę pagalbą teikiantis specialistas turėtų įvertinti, kokio dokumento reikia šalių susitarimui įgyvendinti. VGTPĮ 2 straipsnio 6 dalyje nustatyta, kad pirminė teisinė pagalba apima veiksmus dėl taikaus ginčo išsprendimo ir taikos sutarties parengimą, o VGTPĮ 15 straipsnio 6 dalis įpareigoja pirminę teisinę pagalbą teikiančius asmenis padėti pareiškėjams ginčus išspręsti taikiai.

Todėl vien tai, kad susitarimas buvo pasiektas mediacijos metu, nereiškia, kad jo galutinis įforminimas yra mediatoriaus pareiga. Kai susitarimą reikia įforminti taikos sutartimi ar kitu pirminės teisinės pagalbos kompetencijai priskirtu dokumentu, pirminę teisinę pagalbą teikiantis specialistas turėtų padėti tokį dokumentą parengti.

Pavyzdžiui, jeigu mediacijos metu sutuoktiniai susitarė nutraukti santuoką bendru sutikimu ir susitarė dėl santuokos nutraukimo teisinių pasekmių, pirminę teisinę pagalbą teikiantis specialistas turėtų įvertinti galimybę parengti VGTPĮ 15 straipsnio 7 dalyje nurodytus dokumentus – prašymą dėl santuokos nutraukimo abiejų sutuoktinių bendru sutikimu ir sutartį dėl santuokos nutraukimo teisinių pasekmių.

NAUDINGA ŽINOTI. Jeigu privalomoji mediacija buvo atlikta ir baigta šalims pasiekus taikų susitarimą, tačiau vėliau viena iš šalių persigalvojo ir santuokos nutraukimas bendru sutikimu neįvyko, vien dėl šios aplinkybės privalomosios mediacijos iš naujo inicijuoti nereikia. Šiaulių apygardos teismas 2023 m. spalio 25 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. e2S-602-1042/2023 konstatavo, kad šalys, jau dalyvavusios privalomojoje mediacijoje ir ją baigusios pasiekus taikų susitarimą, yra įvykdžiusios Mediacijos įstatyme nustatytą pareigą. Tokiu atveju, santuokos nutraukimui bendru sutikimu neįvykus, šalis gali kreiptis į teismą ginčo teiseną ir pateikti mediatoriaus pažymą.

Jeigu mediacijos metu buvo sudaryta rašytinė taikos sutartis, pirminę teisinę pagalbą teikiantis specialistas turėtų įvertinti, kokių tolesnių veiksmų reikia jai įgyvendinti. Pirmiausia rekomenduojama patikrinti, ar taikos sutartis yra pasirašyta visų jos šalių, ar ji jau buvo pateikta teismui tvirtinti ir, jeigu buvo pateikta, koks procesinis sprendimas priimtas. Jeigu taikos sutartis teismui nepateikta, rekomenduojama išsiaiškinti priežastį – ar šalys tiesiog dar neatliko reikiamų veiksmų (nepriedė reikiamų priedų), ar viena iš jų nebesutinka dėl sutarties pateikimo teismui arba ginčija jos sąlygas. MĮ 16 straipsnyje nustatyta, kad mediacijos metu sudaryta taikos sutartis ginčo šalims turi įstatymo galią. Kai ginčas nėra nagrinėjamas teisme, taikos sutartis gali būti pateikta teismui tvirtinti CPK XXXIX skyriuje nustatyta supaprastinto proceso tvarka – ginčo šalių bendru prašymu arba vienos šalies prašymu, jeigu gautas kitos ginčo šalies rašytinis sutikimas pateikti taikos sutartį teismui tvirtinti. Prašymas paduodamas ginčo šalių pasirinktam vienos iš jų gyvenamosios vietos arba buveinės apylinkės teismui. Įsiteisėjusia teismo nutartimi patvirtinta taikos sutartis įgyja galutinio teismo sprendimo galią ir gali būti vykdoma priverstinai.

Jeigu viena iš šalių po taikos sutarties pasirašymo nebenori jos pateikti teismui tvirtinti, vien toks persigalvojimas savaime nereiškia, kad pasirašyta taikos sutartis neteko galios. Tokiu atveju turi būti įvertintas konkrečios sutarties turinys ir pareiškėjo siekiamas rezultatas. Jeigu klausimui išspręsti reikia procesinių dokumentų ar atstovavimo, kurie nepatenka į pirminės teisinės pagalbos apimtį, asmeniui turėtų būti paaiškinta galimybė kreiptis dėl antrinės valstybės garantuojamos teisinės pagalbos.

PRAKTINIS PATARIMAS. Gavus mediatoriaus pažymą, rekomenduojama vadovautis tokia seka:

Kokia pažyma išduota? → Koks ginčo dalykas joje nurodytas? → Koks mediacijos rezultatas? → Ar susitarimas įformintas raštu? → Kokio tolesnio teisinio veiksmo reikia?

Jeigu mediatoriaus pažymoje yra akivaizdžių netikslumų – neteisingai nurodytos ginčo šalys, ginčo dalykas neatitinka faktiškai mediacijos metu spręstų klausimų arba iš pažymos neaišku, kuo mediacija baigėsi – pirminę teisinę pagalbą teikiantis specialistas neturėtų pats taisyti ar interpretuoti pažymos turinio. Tokiu atveju asmeniui rekomenduojama kreiptis į pažymą išdavusį mediatorių dėl pažymos patikslinimo ar joje esančios klaidos ištaisymo. Pirminę teisinę pagalbą teikiantis specialistas gali padėti asmeniui parengti tokį prašymą.

Jeigu mediacija baigėsi nesusitarus, pirminę teisinę pagalbą teikiantis specialistas turėtų įvertinti, kokių tolesnių teisinių veiksmų asmeniui reikia. Jeigu ginčui spręsti būtina rengti procesinius dokumentus ar reikalingas atstovavimas, nepatenkantys į pirminės teisinės pagalbos apimtį, asmeniui turėtų būti paaiškinta galimybė kreiptis dėl antrinės valstybės garantuojamos teisinės pagalbos.

Jeigu po mediacijos asmuo turi šalių pasirašytą taikos sutartį, vien ši aplinkybė savaime nereiškia, kad jam būtina antrinė teisinė pagalba. Pirmiausia turi būti atlikti pirmiau nurodyti patikrinimai – ar taikos sutartis jau pateikta teismui tvirtinti ir ar abi šalys vis dar sutinka su jos sąlygomis bei pateikimu teismui.

Jeigu tarp šalių dėl taikos sutarties turinio ar jos pateikimo teismui ginčo nėra, pirminę teisinę pagalbą teikiantis specialistas turėtų įvertinti, ar pakanka paaiškinti taikos sutarties pateikimo teismui tvarką ir padėti atlikti veiksmus, patenkančius į pirminės teisinės pagalbos apimtį.

Jeigu viena iš šalių atsisako duoti sutikimą pateikti taikos sutartį teismui, ginčija jos sąlygas ar galiojimą arba tarp šalių dėl sutarties įgyvendinimo kyla naujas ginčas, pirminę teisinę pagalbą teikiantis specialistas turėtų įvertinti, kokio tolesnio teisinio proceso reikia. Jeigu šiam klausimui spręsti reikalingi procesiniai dokumentai ar atstovavimas, nepatenkantis į pirminės teisinės pagalbos apimtį, asmeniui turėtų būti paaiškinta galimybė kreiptis dėl antrinės valstybės garantuojamos teisinės pagalbos.

DETALŪS METADUOMENYS

Dokumento sudarytojas (-ai)	Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnyba 125817744, Mindaugo g. 12, LT-03225 Vilnius
Dokumento pavadinimas (antraštė)	DĖL REKOMENDACIJŲ TEIKIANT PIRMINĘ TEISINĘ PAGALBĄ MEDIACIJOS KLAUSIMAIS
Dokumento registracijos data ir numeris	2026-10-14 Nr. (1.7 Mr)VS-952
Dokumento gavimo data ir dokumento gavimo registracijos numeris	–
Dokumento specifikacijos identifikavimo žymuo	ADOC-V1.0
Parašo paskirtis	Pasirašymas
Parašą sukūrusio asmens vardas, pavardė ir pareigos	Milena Gečis, Direktorius
Sertifikatas išduotas	MILENA GEČIS LT
Parašo sukūrimo data ir laikas	2026-10-14 13:21:54 (GMT+03:00)
Parašo formatas	XAdES-X-L
Laiko žymoje nurodytas laikas	2026-10-14 13:22:25 (GMT+03:00)
Informacija apie sertifikavimo paslaugų teikėją	EID-SK 2016, AS Sertifitseerimiskeskus EE
Sertifikato galiojimo laikas	2023-12-13 13:31:19 – 2028-12-11 23:59:59
Informacija apie būdus, naudotus metaduomenų vientisumui užtikrinti	"Registravimas" paskirties metaduomenų vientisumas užtikrintas naudojant "RCSC IssuingCA-2, VI Registru Centras - i.k. 124110246 LT" išduotą sertifikatą "DBSIS, Informatikos ir ryšių departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, į.k.188774822 LT", sertifikatas galioja nuo 2025-05-16 11:31:08 iki 2028-05-15 11:31:08
Pagrindinio dokumento priedų skaičius	–
Pagrindinio dokumento pridedamų dokumentų skaičius	–
Priedamo dokumento sudarytojas (-ai)	–
Priedamo dokumento pavadinimas (antraštė)	–
Priedamo dokumento registracijos data ir numeris	–
Programinės įrangos, kuria naudojantis sudarytas elektroninis dokumentas, pavadinimas	DBSIS, versija 3.5.90.5
Informacija apie elektroninio dokumento ir elektroninio (-ių) parašo (-ų) tikrinimą (tikrinimo data)	Atitinka specifikacijos keliamus reikalavimus. Visi dokumente esantys elektroniniai parašai galioja (2026-10-16 14:09:48)
Paieškos nuoroda	–
Papildomi metaduomenys	Nuorašą suformavo 2026-10-16 14:09:49 DBSIS